

Číslo zdarma!

ORAVSKÉ NOVINY

Zaujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Nedeľa, 30. mája 1920.

Číslo 6.

Odkaz Hornej Oravy na verných synov Slovenska.

Kým mnohé iné kraje po hroznej, dlhotrvajúcej vojne aspoň zčiasťky môžu sa oddať pokojnejšiemu, svojskému životu, ja ho ešte vždy nezažívam. Ja ešte vždy zápasím, stonám. Jednej krvi bratia, Slovák a Poliak, zápasia o mňa.

A čou výhrou sa skončí zápas? Až sa zhrozím, keď si predstavím jeho výsledok.

Všemohúci Tvorca sveta prírodnými krásami ma hojne obsypal. Bez studu si môžem zastať v sboe iných krajov krásneho Slovenska.

Životným bohatstvom ten istý Stvoriteľ vo svojej nekonečnej prozreteľnosti ma už menej obdaril. Po niektorých mojich dolinách ledva si vychovám svojich synov. Ba stáva sa, že ich v širý svet musím rozoslať, aby nezahynuli biedou. Ale večná mu buď vďaka, mám i také nivy a doliny, na ktorých synovia moji nielen dostatočného chleba a krmu vypestujú pre seba a svoj dobytok, lež im ho i zvýši.

Okrem mojich prírodných krás, okrem chudobnej, ale zdravej výživy pre moje deti nebeský Darca poskytol mi aj iný dar. Moju ozajstnú chlúbu. Nevyčerpatelný prameň mojich neskonálnych radostí.

Je to duša môjho ľudu. Jeho národné povedomie a hlboko náboženský duch.

Synovia moji od stáletí sú už buditelmi národného citu a povedomia na otročenom Slovensku, od stáletí kojitelmi a hojitelmi jeho bolavých rán. Moje pachoľa Anton Bernolák bol z prvých, ba, mohla bych riečť, bol prvý, ktorý zodvihol zanedbanú trúbu slovenskej reči a zatrúbil na nej pod Malými Karpatmi. Vy viete, ako sa zobúdzal na neslýchané, ľubozvučné hlasy tej trúby národ slovenský zo svojho pravekého zakliaťia v ľavo slovenskou Rajnou, ako jeden z vás v Orle Tatránskom pomenoval Váh, po Tatry, ba až sem po moju Babiu Guru, v pravo tokom Dunaja po Vacov, po Budapešť, a vpred až na ďaleký Východ, kde sa Slovák s bratom Rusínom objíma.

Po Bernolákoví by som mohla poukázať na nekonečný rad mojich synov, ktorí za národ slovenský žili, pracovali a umierali. No nespomínam ich. Znáte ich dobre, a zo živých mnohých môžete vidieť v svojich bojovných šíkoch.

A ľud môj spanilý? Zas on to bol, ktorý, keď sa započaly urputné boje za práva slovenského národa, prvý schytil bielo-modro-červenú slovenskú zástavu, vztýčil ju hore a viac jej ani neopustil.

Keď r. 1896 starý Zichy na trstenskom rynku držal ľudové shromaždenie a tam popri náboženskej otázke prízvukoval aj práva slovenčiny, prítomné nepriehľadné zástupy môjho goralského a slovenského ľudu vypukly v opravdivý entuziazmus. Ostali bez seba v národnom nadšení. Môj ľud už vtedy dokázal, že je nesklátimeľným katolíkom, ale spolu i nezlomným Slovákom.

A keď je slovensko-národný cit u môjho spanilého ľudu taký hlboký, čo riecť o jeho náboženskom duchu? Dôkladnejšie ho neviem zdôrazniť, než keď poviem, že náboženský duch môjho ľudu je duch Kristov. Bez krehkosti síce ani on je nie. Svojimi pokleskami Spasiteľovi mnoho ráz zapríčinil bolesť. Ale sa zas ihneď spamätá. Ako jeruzalemské ženy, hoci v mnohom boli príčinou Kristovho odsúdenia na smrť, svoj zločin náhle oľutovaly a s horkým nárekom odprevádzaly Krista na jeho križovej ceste až na horu Kalváriu, podobne stáva sa, že i môj ľud sa previní proti Kristovi, ale ako spozoruje, že sa jeho činy Kristovmu učeníu protivia, usiluje sa ich zmeniť a napraviť. Náboženstva a viery však nikdy sa nespustí.

A ja teraz, keď vidím, že stáletá práca mojich synov bohato zakvitla, že Slovákom ožil a zaujíma jemu prislúchajúce miesto v bohatej a rozšírenej slavianskej rodine, mám utonúť v hlbáčiznej priepasti, odkiaľ niet návratu, ako slovenská Orava mám naveky zhynúť? Mám sa zriecť krás mojich hornatých nív a bystrými vodami polievaných dolín; mám prestať rodiť po mojich voňavých úbočiach a kvetnatých dolinách môjmu ľudu, ako ľudu slovenskému, potrebnú výživu; mám utrátiť studnicu mojich duchovných rozkoší, ktoré mi poskytovaly slaviansko-slovenské a nábožné city môjho ľudu?

A to prečo? Preto, že brat mojich slovenských a slovensko-goralských synov, Poliak, hovorí, že som ja zem poľská. Áno, s mojimi prírodnými krásami som sa bratsky rozdelila s Poliakom. Moje Pilsko je i jeho Pilsko. Moja Babia Gura je i jeho Babia Gura. Moje Beskydy sú i jeho Beskydy. Moje bahnité roviny sa až v jeho kraje ťahajú. Čo mojim synom zvýšilo z úrod mojich chudých zemí, vďačne dodali ešte chudobnejšiemu bratovi Poliakovi. Moji Oravci svoje slavianske city s radosťou posilňovali v kruhu Poliakov, hoci im toho pre svoje utlačanie len v najskromnejšej miere mohli poskytnúť. Uboené duše mojich obyvateľov sa často chodievaly osviežiť do poľských pútnických miest. Svojsky sa tam cítili. Ba ešte viac sa stávalo. Mnohí zpoza Pilska, Babej Gury a Beskydov sa sem presťahovali. Ubytovali sa tu, udomácnili a žijú slovensko-oravským životom. To je pravdivý stav môjho života. Ale zemou poľskou som nebola nikdy. Zemou poľskou som ani dnes nie. Zemou poľskou nechcem byť ani v budúcnosti. A jestli zahyniem a ako zem slovenská prestanem jestvovať, toho príčinou nebude môj ľud, ani poľská hrabivosť, lež jedine nedbalosť vzdelaných synov slovenských.

Aby sa to nestalo, preto vám odkazujem, všetkým pravým slovenským synom matky Slávie, ja úbohá Orava:

Vám, ktorým práva našej slovenčiny, nášho Slovenska, nášho slovenského rodu boli vždy drahé, nemôže byť ľahostajné, či niekoľko tisíc slovenských duší zahynie, či pár sto štvorcov kilometrov slovenskej zeme odseknú. Predovšetkým však vám, ktorí ste zahájili boj, aby Slováci v našej milej vlasti v každom ohľade rovnoprávny bol s bratom Čechom, nemôže byť ľahostajné, na koľko

bojovníkov môžete počítať. Váš boj je za Boha a za národ.

Potrebujete posily do boja za Boha? Tu máte mojich synov, do 50 tisíc duší. Silných, neochvejných, zaocelených v bojoch, už od dávna trvajúcich. Potrebujete bojovníkov za národ? Na malú, malulinkú výnimku všetkých 50 tisíc duší sú vám hotoví byť slovenskými národnými herosmi. Ak neveríte, prejdite sa po horno-oravských dedinách a kopanskách, a všade počujete opakujúcu sa, slabý refrén, odpoveď: „Nechceme byť Poliakmi; my sme Slováci!“ Odiaľ teda tá skutočnosť, že nemálo mojich synov nevie sa rozhodnúť, kam pri plebiscite oddať svoj hlas, ba poniektorí i pri svojej slovenskosti sú už odhodlaní za Poľsko hlasovať? Práve z národného povedomia a náboženského smýšľania pochádza, čo moji neverní synovia zákonicky využívajú, prízvukujú: „Česi vás i odslovenčia, i vieru vám odoberú; hlasujte za Poľsko.“ A moji rovnoduchí synovia v nádeji, že si aspoň vieru zachránia, hotoví sú hádzať sa do náručia poľského, čo i so ztrátou svojej slovenskosti.

Dokážte teda oravským synom, roztrateným po kopcoch a dolinách, že Slováci sú nie Česi, že Československo je nie Česko, lež z Česka a zo Slovenska pozostávajúca spoločná svobodná vlasť, v ktorej Slováci na svojom Slovensku práve také práva majú, ako Česi vo svojom Česku. Dokážte im, že jestli by Slovákovi posiaľ kde-tu sa bol úkor stával, ako verní synovia Slovenska sa nezriekate svojich práv ani voči bratom Čechom, lež chcete a pomocou i mojich Oravcov viete zachrániť najsvätejšie slovenské poklady: írečtú slovenskosť slovenského národa a jeho nábožnosť i vieru.

A ja zatým i naďalej spokojne si bu-

dem nažívať so susednou poľskou zemou a synovia moji so synmi svobodnej Poľskej. Nezahyniem hanebne, lež zostanem zemou slovenskou. Zostanem slovenskou Horncu Oravou.

Doprajte mi toho šťastia, a preto hor' sa každý do práce za vašu Oravu!

† Andrej Čižmár.

Neúprosná smrť vytrhla nám na plebiscitnom území z počtu živých horlivého pracovníka za blahobyť ľudu. Dňa 4. mája t. r. v Lokci neočakávane umrel na srdcovú chorobu tamejší r.-k. farár Andrej Čižmár. Pochovaný bol v Lokci 6. mája. Pohrabné obrady odbavil okresný dekan Jozef Vojtiček, č. kanonik a farár zakameno-kliňanský, príležitostnú kázeň držal Roman Grígel, farár zubrohľavský. Na poslednú počesť zvečnelého sišlo sa mnoho kňazstva a ľudu z okolia.

Andrej Čižmár narodil sa v Dlhej v Orave dňa 7. júla 1853 z roľníckej rodiny, ktorá vychovala cirkvi a národu i druhého kňaza, menom Martina, ktorý i doposiaľ blahodarne účinkuje ako dekan a farár v Senohrade. Zvečnelý Andrej vysvätený bol za kňaza 3. júla r. 1878. Za tieto 42 roky svojho kňazstva ako kaplán pôsobil v Liskovej, v Komjatnej, v Ústí, Jablonke, Zázrivej, na Bzinách, v Rabči. Konečne r. 1886 dostal sa za farára v Lokci. Až do poslednej chvíle svedomite plnil svoje povinnosti, aby ľud v striezlivosti a mravnosti udržal, viac ráz vydržoval sv. missie, miloval svoj národ, svoju reč, bol členom Muzeálnej slov. spoločnosti, riadnym členom Matice Slovenskej. Najviac ho to trápilo, že krásna Orava sa trhá a jedna časť chce sa odtrhnúť od rodnej zeme, a tak ztratí navždy svoj slovenský ráz. Málo nás je, hovorieval, a sme nesvorní. Ke-

bych mohol, volal by všetkým Oravcom: „Oravci, netrhajte sa, málo Vás je, buďte verní rodnej zemi Orave. Žili sme v jedno tisíc rokov, žime v jedno i naďalej!“ Horlive účinkoval na mravnom a hmotnom povznesení svojho ľudu.

Vďačná mu pamäť!

List do Malej Lipnice.

Ten Martinec, chlapča malô,
jačí, vreští ako starô;
so cfou robí šiky-miky —
dal sa tiež do politiky,
kope vždy do republiky.

Volá sa vám i Jablonský,
má tej zlosti jak zver horský.
Volajú ho i farárom,
lež zdá sa byť len kaplánom.
Verbuje tiež i do Poľskej,
a to od tej doby lonskej.

Dohodnul sa i s Jančekom
svojím malinkým pyštekem,
že on všetko tak podujme,
čo bude iste v záujme
našej milej republiky,
z ktorej si dnes robí smiechy.

Na to dal i čestné slovo,
ktoré všem vždy sväté bolo,
len u neho just práve nie —
takto veru o ňom chýr znie.
Ľudia, verte, náš Martinec
zavesil slub ten na klinček.

Morduje vám ho svedomie,
ktoré dňom i nocou znie:
Česť kňazská, česť, kde ti je?!
Ani ten zmok sám nevie —
u Machaja vo vreci.
Takí ste to, hľa, všetci,
vy zelení Poliáci!

Zaosek.

Poľský štát siaha na kostolné zlato a striebro.

V krakovskom časopise „Ilustrowany Kurjer Codzienny“, v čísle 134. zo 17. mája, pod titulom: „Zloto i srebro kościelne idzie do skarbu państwa“ čítame nasledovné oznámenie:

„Varšava (PAT). „Kurjer Warszawski“ oznamuje, že arcibiskup Kakowski vydal výzvu na duchovenstvo, aby najpozdšie do 1. júna doposlalo soznam predmetov zo zlata a striebra, rozdeliac predmety, majúce hodnotu historickú, umeleckú, náučnú, tiež predmety potrebné konečne na odbyvanie služby Božej, od predmetov nutných, bez ktorých kostol nemôže sa zaobiť, a ktoré majú byť preznačené na zaslatie pokladu poľskému.“ Táto krátka zprávička tolko značí, že poľské finančné ministerstvo siaha už na najposlednejší zdroj príjmov: ide ozbíjať kostoly o zlato a striebro! Poberú kalichy, monštrancie, svietniky, sochy svätých a iné posvätné predmety, ktoré sú každému vernému katolíkovi drahé.

Na tieto posvätné predmety dosavád ani jeden štát nesiahal. Ani katolíctvom sa honosiace Poľsko nebolo by na ne siahlo, keby nebolo — muselo. Prinútil ho k tomu hrozne biedny finančný stav. Poľský peniaz nemá nijakej hodnoty, krajina je vojnou spustošená, hospodárstvo nie je sriadené a k tomu poľský štát dal sa na strašne krkolomný podnik, na vojnu proti bolševickému Rusku. Iné tedy už neostalo, len brať tam, kde ešte ostalo, totiž z kostolov.

O tomto hroznom skutku poľskej vlády Machajovci iste nepovedia vám ani slova. Veď Machajovci „vieru“ bránia! Akože by mohli tedy povedať, že im judášsky groš platiaca vláda kostoly zbíja a o posvätné veci olupuje?! Preto hovoríme to ľudu Hornej Oravy my a vystrihame ho, aby sa agitátorov stránil a bol pred nimi na pozore.

Poľské násilenstvá v Spiši.

Zdržoval som sa v poslednom čase v Spišskej župe, na plebiscitnom území. Na cestách týchto pozoroval som celú tú agitáciu, ktorou Poliáci pracujú. Predostieram moje zkušnosti celej československej verejnosti a prosím, aby patričné orgány urobili už konečne poriadok, ináč stav vecí sa rapídne zhorší. Celková situácia na hlasovacom území je takáto: Temer 90% hlasuje pre našu republiku. Ľud je tu národne dosť uvedomelý. Lvi podiel na tom majú americkí Slováci, na príklad